

2025-04-24

Justitiedepartementet L2
JU.L2@regeringskansliet.se
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

För kännedom:
Finansdepartementet
Fi.registrator@regeringskansliet.se

Behov av förtydligande av bestämmelse om kostnadstak vid refinansiering av kredit

Svenska Bankföreningen hemställer om att 19 b § tredje stycket konsumentkreditlagen förtydligas så att det framkommer hur kostnadstaket ska beräknas dels vid refinansiering av större blankokredit som amorterats, dels vid refinansiering av kredit där det även sker en ändring av antalet kredittagare, eller att detta i vart fall förtydligas genom förarbetsuttalanden. Det bör förtydligas att vid refinansiering är det de kostnader som hänförs till den del av den befintliga skulden som återbetalas som ska räknas in i det nya kostnadstaket.

Sammanfattning

Det är oklart hur kostnadstaket ska beräknas vid refinansiering av kredit. I lag och förarbetsuttalanden till nuvarande och tidigare bestämmelse framkommer inte hur kostnadstaket ska beräknas vad gäller refinansiering av större blankokrediter som amorterats. Det finns flera olika sätt att tolka bestämmelsen vilket medför en stor risk att företag tolkar hur kostnadstaket ska beräknas på olika sätt. Om det först vid senare tidpunkt, då många låneavtal har hunnit ingås, framkommer att banker tolkat reglerna på annat sätt än ansvarig tillsynsmyndighet eller domstol kommer detta att leda till stora kostnader för kreditgivarna. Om det är otydligt vad som gäller kommer det även att drabba konsumenterna. Ett förtydligande behövs för en väl fungerande marknad där inte konsumenter nekas krediter på grund av felaktiga antaganden om hur lagen ska tolkas.

Bankföreningen hemställer därför regeringen om att förtydliga i lag eller genom förarbetsuttalanden hur kostnadstaket ska beräknas vid refinansiering av kredit. För att undvika de negativa konsekvenser som viss tillämning av kostnadstaken kan få både

för banker och konsumenter bör det förtydligas att vid refinansiering är det de kostnader som hänför sig till den del av den befintliga skulden som återbetalas som ska räknas in i det nya kostnadstaket.

Bakgrund

Denna framställan är en komplettering till de synpunkter på bland annat kostnadstaket som framförts i Bankföreningens remissyttrande på SOU 2024:69 Ett nytt konsumentkreditdirektiv.

Ändrade regler om kostnadstak för krediter har nyligen införts i konsumentkreditlagen.¹ I samband med detta har en bestämmelse om att kostnadstak i vissa fall följer med till en ny kredit som löser en befintlig kredit, så kallad refinansiering, utvidgats från att endast omfatta så kallade högkostnadskrediter till att omfatta samtliga krediter som omfattas av konsumentkreditlagen förutom bolån.

19 b § tredje stycket konsumentkreditlagen lyder:

” Om kreditgivaren, eller någon annan som kreditgivaren har nära förbindelser med i den mening som avses i 1 kap. 6 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, lämnar konsumenten en ny kredit som helt eller delvis finansierar återbetalning av den befintliga krediten, avses med kostnader i första stycket för den nya krediten även sådana kostnader som är hänförliga till den befintliga krediten.”

Bankföreningen har i tidigare remissyttrande avstyrkt bestämmelsen då en sådan ordning blir så pass komplex och kostsam att kreditgivare kommer att avstå från att lösa krediter hos en annan kreditgivare som denne står i nära förbindelse med, vilket skulle påverka konkurrensen negativt och innebära sämre förutsättningar för konsumenter att få bättre villkor för sina lån. Regeringen har dock konstaterat att den föreslagna ordningen utgör gällande rätt, och att det inte har framkommit annat än att regleringen huvudsakligen har fungerat ändamålsenligt.²

Vad Bankföreningen känner till har den tidigare regeln om refinansiering av högkostnadskrediter inte varit föremål för prövning i domstol. Det kan även konstateras att det endast finns ett exempel i förarbetena på hur bestämmelsen ska tolkas och tillämpas.³ Exemplet handlar om en mindre högkostnadskredit som inte amorterats, och som refinansieras med en annan mindre högkostnadskredit. Det bör närmast handla om ett så kallat snabb lån/payday lån, som omfattar ett lågt belopp som inte amorteras. Exemplet ger därför inte någon ledning för hur kostnadstaket ska appliceras på ett nytt blankolån som ska lösas med ett befintligt blankolån. Detta då ett typiskt blankolån omfattar ett betydligt större belopp (ca 75–350 000 kr) än de exempel som tas i förarbetsuttalandet på typiska högkostnadskrediter om 1 200 kr respektive

¹ Lag (2024:1238)

² Proposition 2024/15:17 s. 25

³ Proposition 2017/18:72 s. 67

2 000 kr. Blankolån innebär även andra villkor än en mindre högkostnadskredit, då blankolån amorteras löpande under lånets löptid.

Det bör, vad Bankföreningen erfar, finnas minst tre olika sätt att beräkna kostnadstaket för det nya lånet vid refinansiering av en kredit. För att åskådliggöra beräkningen ges här ett praktiskt exempel. En konsument har tagit ett blankolån på 200 000 kr (lån 1) som har 70 000 kr i kostnader. Konsumenten har amorterat 190 000 kr på lånet. Konsumenten har alltså 10 000 kr i kvarvarande skuld. Vad gäller kostnaderna hänför sig 66 500 kr till det amorterade beloppet och 3 500 kr till kvarvarande skuld. Konsumenten vill nu ta ett nytt lån på 70 000 kr (lån 2) och använda det för att lösa lån 1 om 10 000 kr. Banken ska alltså lösa det första blankolånet och även flytta med de inbetalda kostnaderna till det nya blankolånets kostnadstak.

Ett första sätt att beräkna kostnadstaket för det nya lånet utgår från det ursprungliga lånebeloppet om 200 000 kr från lån 1 och lägger till det utökade lånebeloppet från lån 2 om 60 000 kr för att beräkna det nya kostnadstaket ($200\,000\text{ kr} + (70\,000\text{ kr} - 10\,000\text{ kr}) = \text{Nytt kostnadstak om } 260\,000\text{ kr}$). Vid beräkning av hur mycket som kvarstår för att nå kostnadstaket ska kostnaderna för lån 1 i dess helhet föras över till lån 2 ($260\,000\text{ kr} - 70\,000\text{ kr} = 190\,000\text{ kr}$ kvar av kostnadstaket). Detta beräknings-sätt bör inte vara avsett av lagstiftaren då det av lag och förarbeten framkommer att det är kreditkostnaden som ska flyttas med. Ingenstans framkommer att kreditbeloppet ska flyttas med.

Kostnadstaket är i ett andra alternativ lika med det totala lånebeloppet på lån 2 om 70 000 kr (60 000 kr nya pengar + 10 000 kr som refinansierar lån 1). Vid beräkning av hur mycket som kvarstår för att nå kostnadstaket ska kostnaderna som utgör kostnader för den del av lån 1 som refinansieras⁴ föras över till lån 2 ($70\,000\text{ kr} - 3\,500\text{ kr} = 66\,500\text{ kr}$ kvar av kostnadstaket). Detta alternativ bör vara det sätt som bäst speglar lagstiftarens intentioner, samtidigt som bankerna även fortsättningsvis har en affärsmässig möjlighet att erbjuda krediter till konsumenter som är befintliga kunder eller kunder i kopplade institut.

Ett tredje sätt att beräkna taket innebär att kostnadstaket är lika med det totala lånebeloppet på lån 2 om 70 000 kr (60 000 kr nya pengar + 10 000 kr som refinansierar lån 1). Vid beräkning av hur mycket som kvarstår för att nå kostnadstaket ska alla kreditkostnaderna för lån 1 flyttas med till lån 2. Det vill säga från kostnadstaket för det nya lånet ska samtliga kostnader från det befintliga lånet dras av ($70\,000\text{ kr} - 70\,000\text{ kr} = 0\text{ kr}$ kvar av kostnadstaket). Detta skulle alltså med det exempel som tagits ovan innebära att kostnaderna som förs med till lån 2 innebär att lån 2 slår i

⁴ Kostnaderna för den del som refinansieras har för enkelhetens skull beräknats pro rata i förhållande till samtliga kreditkostnader för lån 1 genom följande formel: $\text{Totala kreditkostnader} \times (\text{refinansierat lånebelopp} / \text{ursprungligt lånebelopp})$, dvs $70\,000 \times (10\,000 / 200\,000) = 3\,500\text{ kr}$.

kostnadstaket direkt. I så fall kommer banken att behöva lösa ett befintligt lån om 10 000 kr samt ge ett lån, i detta fall om ytterligare 60 000 kr, utan att kunna debitera konsumenten några kostnader för det nya lånet. Detta beräkningssätt bör inte vara det som regeringen avsett då det skulle innebära att krediter till stora belopp ska erbjudas konsumenter helt utan eller till en högst marginell kostnad.

I sammanhanget bör noteras att en bank aldrig kan neka en kund att helt eller delvis lösa en kredit. Det står dock en bank fritt att neka kunden att teckna en ny kredit.

Om det tredje sättet att beräkna kostnadstaket ska gälla kommer detta innebära att dessa krediter inte kommer beviljas då de saknar affärsmässig grund (dvs är kostnadsfria eller närmast kostnadsfria för konsumenten) och det inte finns någon kontraheringsplikt för kreditgivare. Effekten av en sådan lag bör inte vara till fördel för konsumenter, och lagen kommer inte heller leda till de konsumentskyddande effekter som avsetts.

Det kan dock konstateras att befintlig lag och dess förarbeten samt äldre lags förarbeten inte ger någon ledning till om alternativ två ovan utgör en korrekt tolkning. För att banker ska kunna veta säkert hur taket ska beräknas måste därför detta förtydligas i lag eller genom förarbetsuttalanden.

Det framkommer inte heller av lag eller förarbeten hur kostnadstaket följer med vid refinansiering om bara delar av det första blankolånet extraamorteras i samband med att det nya blankolånet betalas ut. Det alternativ som framstår som ändamålsenligt, samt även ger affärsmässig möjlighet att erbjuda refinansiering, är även i denna situation det andra alternativet ovan det vill säga att kostnaderna för den del av lån 1 som refinansieras förs över till lån 2. Även om lagstiftaren avsett att kostnadstaket vid refinansiering som medför att befintliga skulden minskar – helt eller delvis – ska beräknas enligt första eller tredje alternativet ovan måste det förtydligas närmare hur kostnadstaket vid en extraamortering ska hanteras på den befintliga skulden och på den nya krediten i lag eller lagkommentar.

Slutligen framkommer inte heller av lagen eller förarbetena hur kostnadstaket ska beräknas vid refinansiering i det fall att konstellationen av låntagare förändras i samband med refinansieringen. Det kan både röra sig om ett lån med flera låntagare som ska delas upp och en del eller båda delarna ska refinansieras, till exempel när ett gemensamt lån ska delas upp mellan låntagarna på grund av skilsmässa eller separation. Det kan även röra sig om ett lån med en låntagare som ska refinansieras med ett lån med flera låntagare, till exempel vid nytt samboende där en part ska vara med och finansiera den andra partens lån. Regeringen ombeds därför även att förtydliga i lag eller genom förarbetsuttalanden hur kostnadstaket ska beräknas om antalet låntagare ändras.

Bankföreningens förslag på förtydligande

Bankföreningen anser att de stora skillnader i den faktiska beräkningen av kostnadstaket som är möjliga att läsa in i nuvarande lag medför att ett förtydligande av hur reglerna är tänkta att tillämpas av lagstiftaren är att föredra framför att avvakta rätts-tillämpningen. Det finns en stor risk att företag tolkar kostnadstaket på olika sätt om detta inte förtydligas. Om det först vid senare tidpunkt, då många låneavtal har hunnit ingås, framkommer att kreditgivare tolkat reglerna på annat sätt än ansvarig tillsynsmyndighet eller domstol kommer detta att leda till stora kostnader för kreditgivarna. Om det är otydligt vad som gäller blir det också sämre för konsumenterna. Ett klagorande är framför allt nödvändigt för att konsumenter inte ska nekas krediter i onödan.

Bankföreningen vill i detta sammanhang lyfta att, i förhållande till alternativ tre, är det redogjorda alternativ två för beräkning av kostnadstaket en förutsättning för att banker ska kunna fortsätta att erbjuda refinansiering av krediter till befintliga kunder i de fall kostnaderna för den befintliga skulden som ska återbetalas överstiger eller är i paritet med det nya kreditbeloppet.

Om kostnader för belopp som amorterats ska räknas in vid beräkningen av vad som kvarstår av det nya kostnadstaket kommer det i många fall leda till att konsumenter inte kommer att kunna refinansiera sina befintliga lån i samma institut eller i ett kopplat institut. Konsumenterna kommer alltså att behöva ta nya lån i en bank som inte känner till konsumenten sedan tidigare, vilket bör påverka vilken ränta konsumenten kan få. Det kommer även leda till att bankers möjlighet att tidigt upptäcka och ge stöd till konsumenten vid betalningssvårigheter minskar. De negativa konsekvenser som detta kommer att få för konsumenter bör inte vara den effekt som avsetts med lagen.

För att undvika de negativa konsekvenser som viss tillämning av kostnadstaken kan få för både banker och konsumenter bör det förtydligas att vid refinansiering är det de kostnader som hänför sig till den del av den befintliga skulden som återbetalas som ska räknas in i det nya kostnadstaket.

SVENSKA BANKFÖRENINGEN

Hans Lindberg

Jessie Cargill-Ek